

บทที่ 4

บริบทของจังหวัดเชียงใหม่

ล้านนาเป็นอาณาจักรโบราณที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งศูนย์กลางในการปกครองอยู่ที่นครเชียงใหม่ เมืองที่พ่อขุนเม็งรายทรงสร้างขึ้นซึ่งปัจจุบันยังคงความงามทั้งสิ่งก่อสร้างและจิตใจของชาวล้านนา ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหลงใหลในมนต์เสน่ห์ของเวียงเหนือและศิลปวัฒนธรรมล้านนา

การศึกษาภาพรวมของจังหวัดเชียงใหม่ในหัวข้อต่าง ๆ ในภาพรวมเพื่อเข้าใจในการคงอยู่หรือการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของหัตถกรรมเครื่องหนังของเชียงใหม่ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของเชียงใหม่
2. ภูมิศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่
3. ข้อมูลประชากรจังหวัดเชียงใหม่
4. ลักษณะการปกครองของจังหวัดเชียงใหม่
5. ประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่
6. เศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่
7. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
8. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
9. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
10. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

1. ประวัติความเป็นมาของเชียงใหม่

ในปลายพุทธศตวรรษที่ 18 แคว้นโยนกปกครองโดยพญาเม็งราย ผู้สืบเชื้อสายจากกษัตริย์ราชวงศ์ลัวะจกกราช เสวยราชย์ที่เมืองหิรัญนครเงินยาง (เชียงใหม่) ใน พ.ศ. 1804 ต่อมายกทัพไปตีเมืองหิรัญชัยและสามารถยึดครองเมืองได้ใน พ.ศ. 1824 จากนั้นใน พ.ศ. 1829 ทรงสร้างเวียงกุมกาม และประทับอยู่ที่เวียงกุมกามได้ 10 ปี จึงสร้างเมืองใหม่ขึ้นในบริเวณที่ราบเชิงดอยสุเทพ ใน พ.ศ. 1839 นับได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางการเมือง การปกครอง การเศรษฐกิจและวัฒนธรรมล้านนา นับตั้งแต่นั้นมา (สุรพล คำวิหิกุล, 2542 : 26-27)

ใน พ.ศ. 1854 พญาเมืองรายสิ้นพระชนม์ที่เมืองเชียงใหม่ พระเจ้าชัยสงครามผู้เป็นราชโอรสขึ้นครองราชย์แทน แต่เสด็จไปประทับที่เมืองเชียงราย และให้พระเจ้าแสนภู ราชโอรสปกครองเชียงใหม่แทน เนื่องจากเมืองเชียงรายมีความเสี่ยงต่อการขยายอิทธิพลของเมืองพะเยา (รัฐอิสระที่ยังมีความเข้มแข็งอยู่ในขณะนั้น) เมื่อพระเจ้าชัยสงครามสิ้นพระชนม์ พระเจ้าแสนภูก็เสด็จไปประทับที่เมืองเชียงรายและสร้างเมืองเชียงแสนที่ทรงเชื่อว่าเป็นเมืองหิรัญนครเงินยางเดิม ส่วนเมืองเชียงใหม่ทรงให้ราชโอรส พระเจ้าคำฟูครองเมืองแทนและพระองค์ร่วมเป็นพันธมิตรกับเมืองน่าน ยกทัพตีเมืองพะเยาใน พ.ศ. 1881

ในปี พ.ศ. 1888 พระเจ้าผายูทรงสืบราชสมบัติแทนพระเจ้าคำฟูที่สิ้นพระชนม์ ทรงย้ายมาประทับที่เมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่จึงกลายเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนาอย่างแท้จริงนับแต่นั้น

ในสมัยพระเจ้ากือนา ได้ขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 1898 ได้เกิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นิกายลังกาวงศ์ เนื่องจากพระเจ้ากือนาได้อาราธนาพระสุมนเถระจากเมืองสุโขทัยมายังเชียงใหม่ (พระสุมนเถระเคยศึกษาในสำนักพระมหาเถรนามว่า มหาสามีอุทุมพร ที่เมืองเมาะตะมะ ผู้ซึ่งเคยศึกษาในลังกา) พำนักที่วัดสวนดอก

ในสมัยสิ้นสุดราชวงศ์เม็งราย เมื่อพระเจ้าเมกุฏิแห่งเมืองน่านขึ้นครองราชย์ ในขณะนั้นพระเจ้าบุเรงนองได้ยกทัพตีเมืองเชียงใหม่ใน พ.ศ. 2101 นับแต่นั้นถูกปกครองโดยพม่าเป็นเวลา 200 ปี จนกระทั่งใน พ.ศ. 2314 เมื่อพระเจ้าวชิราวุธกับพระยาตากวีสละ ร่วมทัพไปสวามิภักดิ์กับพระเจ้าตากสิน เพื่อขับกู้เอกราชคืนจากพม่า สงครามระหว่างพมามีถึง 3 ครั้ง ซึ่งครั้งสุดท้ายพม่าก็พ่ายแพ้ไม่หวนกลับมารบกันอีก

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ เชียงใหม่ก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของกรุงสยาม พัฒนาจากมณฑลพายัพ และพยายามลดรอนอำนาจของเจ้าเมืองทีละเล็กละน้อย ปฏิรูปการปกครองอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกลายเป็นจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดหนึ่งของประเทศไทยในปัจจุบัน

2. ภูมิศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศ บนเส้นรุ้งที่ 16 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออกความกว้างวัดจากทิศตะวันตกจรดทิศตะวันออกประมาณ 138 กิโลเมตร ส่วนความยาวจากทิศเหนือจรดทิศใต้ประมาณ 320 กิโลเมตร (สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2553: ระบบออนไลน์) พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยภูเขาและทิวเขาสูงทอดยาวในแนวเหนือใต้ ซึ่งแนวเขานี้เชื่อมโยงมาจากเทือกเขาหิมาลัยและเทือกเขาในแคว้นยูนนานของจีน

3. ข้อมูลประชากรจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลประชากรจังหวัดเชียงใหม่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 – 2552 ดังตารางที่ 4.1

ปี (พ.ศ.)	จำนวนประชากร (คน)
2546	1,603,220
2547	1,630,769
2548	1,650,009
2549	1,661,020
2550	1,664,399
2551	1,670,317
2552	1,632,548

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อ้างในสารานุกรมวิกิพีเดีย, 2553 : ระบบออนไลน์

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นได้ว่าแนวโน้มอัตราของประชากรจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2551 และลดลงใน พ.ศ. 2552 คิดเป็นร้อยละ 2.26 ซึ่งจำนวนประชากรที่ลดลงอาจเกี่ยวเนื่องกับหลายปัจจัย เช่น การศึกษาที่ต้องย้ายถิ่น เศรษฐกิจ เป็นต้น

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชาวท้องถิ่นใช้ภาษาเมืองสื่อสารกัน ในระบบราชการ สื่อสารกันด้วยภาษาไทยกลาง

4. ลักษณะการปกครองของจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่มีการปกครองแบบแบ่งเขตการปกครองแบบภูมิภาคมี 25 อำเภอ 204 ตำบล 2,006 หมู่บ้าน และการปกครองส่วนท้องถิ่น มี 211 แห่ง แบ่งเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 1 แห่ง เทศบาลนครจำนวน 1 แห่ง เทศบาลเมืองจำนวน 2 แห่ง เทศบาลตำบลจำนวน 94 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 113 แห่ง

5. ประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่

เครื่องดนตรีพื้นบ้านของคนเมืองหรือชาวล้านน่าน เป็นสิ่งที่คนต่างถิ่น ตลอดจนชาวต่างชาติให้ความสนใจที่จะศึกษา ในอดีตเจ้าดารารัศมี พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระจุลจอมเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นผู้ริบบทบาทในการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ของล้านนา หนึ่งในนั้นคือ ศิลปะทางดนตรี

ถ้ากล่าวถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมเครื่องหนัง ผู้วิจัยจะกล่าวถึงวัฒนธรรมเครื่องดนตรีพื้นเมืองที่ทำจากเครื่องหนัง คือ กลอง (ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา, 2543 : 315) ดังนี้

กลองพื้นเมืองมีทั้งแบบซึงหนึ่งหน้าเดียวและซึงหนึ่งสองหน้า แจกแจงตามประเภทดังนี้

1) กลองพื้นเมืองมีทั้งแบบซึงหนึ่งหน้าเดียว ได้แก่

1.1) กลองแอว เป็นกลองที่มีลักษณะคล้ายกลองยาวของภาคกลาง แต่มีขนาดยาวและใหญ่กว่า นิยมประกวดแข่งขัน และ เล่นประสมวงกับแน เรียกว่า วงกลองแอว หรือ วงตึงนาง

1.2) กลองหลวง เป็นกลองที่คล้ายกลองแอวแต่มีขนาดใหญ่กว่า นิยมใช้ตีประกวดแข่งขัน

1.3) กลองปู่เจ้า มีลักษณะคล้ายกลองแอว แต่มีขนาดเล็กกว่า สามารถใช้สะพายตีได้ นิยมเล่นประสมวงในวงกลองปู่เจ้า

2) กลองพื้นเมืองมีทั้งแบบซึงหนึ่งสองหน้า ได้แก่

2.1) กลองมอชิง มีลักษณะคล้ายตะโพนไทย แต่มีขนาดใหญ่กว่า ใช้สะพายคล้องคอเวลาเล่น และใช้ฝ่ามือตีสองหน้า นิยมเล่นประสมวงกับฆ้องชุด

2.2) กลองตะหลดปด ใช้เล่นประสมวงกลองแอว ใช้ไม้ตีเป็นจังหวะสลับกันกับจังหวะกลองแอว

2.3) กลองเต่งถึง นำมาเล่นในวงปี่พาทย์เมือง

2.4) กลองสะบัดชัย เป็นกลองที่ใช้สร้างขวัญกำลังใจให้นักรบก่อนออกสงคราม

ในที่นี้ผู้วิจัยของกล่าวถึงกลองสะบัดชัย ซึ่งเป็นกลองที่มีความโดดเด่นในเครื่องดนตรีประเภทกลองทั้งหมดที่กล่าวมา ในอดีตใช้เป็นสัญลักษณ์ในการสังการ โจมตีข้าศึก เป็นสัญญาณในการบอกข่าวในคนในชุมชนรับรู้ และใช้เป็นเครื่องประโคมฉลองชัย ผู้คิดค้นการตีกลองสะบัดชัย คือ ครูคำ กาไวย์ ที่ใช้ลีลาการตีโดยใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทั้ง มือ ศอก เข่า และหัว จนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดตีกลอง และใน พ.ศ. 2518 ลีลาการตีกลองของครูคำได้บรรจุในหลักสูตรของวิทยาลัยนาฏศิลป์

ในการตีกลองสะบัดชัย ปัจจุบันใช้ผู้เล่น 6 คน คือ คนตีกลอง 1 คน คนตีฉาบ 1 คน คนตีฆ้อง 2 คน และคนหามคานกลอง 2 คน การแสดงเริ่มจากเคารพผู้ชม จากนั้นจึงฟ้อนเชิง (การรำรำต่อสู้ด้วยมือเปล่า) และต่อด้วยการจับไม้ตีกลองขึ้นฟ้อนในลีลาการฟ้อนดาบ จังหวะตีกลองจะเริ่มจากจังหวะช้า จนเร็วขึ้น ๆ สามารถจะสะกดใจผู้ชมได้ ปัจจุบันมีคณะตีกลองสะบัดชัยราว 30 คณะ

จะเห็นว่า ความผูกพันและศิลปวัฒนธรรมยังคงวนเวียนอยู่ในสายเลือดลูกคนเมือง หัตถกรรมเครื่องหนัง ไม่ว่าจะเป็นกลอง กระเป๋า หรือ ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของ จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา ย่อมเป็นสิ่งยืนยันถึงเอกลักษณ์ของชาวล้านนาทั้งสิ้น

6. เศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงใหม่ GPP(ปี 2550)จากข้อมูลเศรษฐกิจการค้า จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2551 (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่, 2552:1) มีมูลค่า 112,221 ล้านบาท

รายได้เฉลี่ยต่อหัว เฉลี่ย 76,388 บาท/คน/ปี อยู่อันดับที่ 3 ของภาคเหนือรองจาก จังหวัดลำพูนและจังหวัดกำแพงเพชร

รายได้ประชากรในชนบท เฉลี่ย 40,984 บาท/คน/ปี รายได้ของอำเภอที่มากที่สุดคือ อำเภอสันทราย 56,061 บาท/คน/ปี ส่วนรายได้ที่น้อยที่สุด คือ อำเภออมก๋อย 27,158 บาท/คน/ปี

สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ยังคงคึกคักต่อเนื่อง เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุน หลายประการ คือ อากาศที่ยังคงหนาวเย็น และราคาน้ำมันที่ลดลง

7. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอสันทราย (สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2553:ระบบออนไลน์) มีจำนวนประชากรทั้งหมด 113,499 คน มีความหนาแน่นของประชากร ประมาณ 398.21 คน/ตร.กม.

อำเภอสันทรายตั้งอยู่บริเวณส่วนกลางของจังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อ คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอแม่แตง ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสันกำแพง และอำเภอเมืองจังหวัด เชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอดอยสะเก็ด และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองจังหวัด เชียงใหม่และอำเภอแมริม

อำเภอสันทรายแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 117 หมู่บ้าน ในการปกครอง ส่วนภูมิภาค ส่วนการปกครองท้องถิ่น แบ่งตาม 12 ตำบล 11 เทศบาลตำบล และ 1 เทศบาลเมือง

สถานศึกษาของอำเภอสันทราย ในระดับมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนสันทรายวิทยาคม และ ในระดับอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และโรงเรียนสำหรับคนพิการ คือ โรงเรียนศรีสังวาล

นอกจากนี้อำเภอสันทรายยังเป็นอำเภอที่รองรับในด้านแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของจังหวัด เชียงใหม่ ที่มีบ้านจัดสรร สถานประกอบการ เติบโตอย่างต่อเนื่องด้วย

8. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอเมือง เป็นอำเภอศูนย์กลางของจังหวัด (สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2553 : ออนไลน์) ดังนี้

- 1) เป็นศูนย์กลางในการบริหารและหน่วยงานของภาครัฐ
- 2) เป็นศูนย์กลางของธุรกิจ
- 3) เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมเชียงใหม่
- 4) เป็นศูนย์รวมสถานกงสุลมากถึง 15 แห่ง

อำเภอเมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่ตอนกลางของจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนประชากรประมาณ 369,460 คน มีความหนาแน่นของประชากร ประมาณ 1,768.11 คน/ตร.กม.

อำเภอเมืองเชียงใหม่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอที่ใกล้เคียง คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอแม่ออน ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอสันทรายและอำเภอสันกำแพง ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสารภีและอำเภอหางดง และทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอหางดง

การแบ่งเขตการปกครองของอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งการปกครองแบบภูมิภาคออกเป็น 16 ตำบล 78 หมู่บ้านและมีการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 11 แห่ง คือ เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลตำบล 8 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง

อำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นแห่งรวมวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีโบราณสถานและโบราณวัตถุให้ท่องเที่ยวอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็น วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ตลาด เก้าหัดสักเมือง กำแพงเมือง ฯลฯ ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมความเป็นเชียงใหม่ ที่เมื่อได้สัมผัสต้องกล่าวถึงความสวยงามของจังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4.1 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

9. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอสันกำแพง (สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2553 : ออนไลน์) เป็นอำเภอที่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนประชากร ประมาณ 76,611 คน ความหนาแน่นของประชากร ประมาณ 387.25 คน/ตร.กม. ในพื้นที่ 197.833 ตร.กม.

อำเภอสันกำแพงอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองเชียงใหม่มีอาณาเขตที่ติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอดอยสะเก็ดและอำเภอสันทราย ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอแม่อน ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอแม่อน และอำเภอบ้านธิ (ลำพูน) และ ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอสารภีและอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

การปกครองของอำเภอสันกำแพง มีการปกครองแบบส่วนภูมิภาคแบ่งเขตการปกครองเป็น 10 ตำบล 100 หมู่บ้าน และแต่ละตำบลมีการปกครองแบบท้องถิ่น มีเทศบาลตำบล 5 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่ง

อำเภอสันกำแพง มีชื่อเสียงในด้านการทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายมีโรงงานและร้านค้าของที่ระลึกเป็นจำนวนมาก เช่น เครื่องไม้แกะสลัก เครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องหนัง เครื่องปั้นดินเผา และผ้าฝ้าย ให้นักท่องเที่ยวได้ชมและเลือกซื้ออีกด้วย สถานที่ท่องเที่ยวได้แก่ น้ำพุร้อนสันกำแพง บ้านบ่อสร้าง กาดดารา วัดป่าดิ่ง ถนนคนเดินสันกำแพง เป็นต้น และในเดือนมกราคมของทุกปีที่บริเวณศูนย์หัตถกรรม บ่อสร้าง มีการแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำจากกระดาษสา โดยเฉพาะบ่อสร้าง มีการแสดงทางวัฒนธรรม ขบวนแห่ ประเพณีพื้นบ้าน และการประกวดต่าง ๆ

ภาพที่ 4.2 ถนนคนเดินสันกำแพง

10. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอหางดง (สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2553 : ออนไลน์) มีพื้นที่ 277.1 ตร.กม. มีประชากรประมาณ 76,513 คน ความหนาแน่นของประชากร 276.12 คน/ตร.กม. เป็นอำเภอที่มีความเจริญใกล้เคียงกับอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากมีความพร้อมทั้งด้านอสังหาริมทรัพย์ บ้านจัดสรร และการลงทุนธุรกิจต่าง ๆ

อำเภอหางดงอยู่บริเวณส่วนกลางของจังหวัดเชียงใหม่ มีอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสะเมิงและอำเภอแมริม ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองเชียงใหม่และอำเภอสารภี ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองลำพูน (จังหวัดลำพูน) และอำเภอสันป่าตองและทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง และอำเภอสะเมิง

การปกครองของอำเภอหางดงแบบส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย การปกครองส่วนท้องถิ่น 12 แห่ง แบ่งเป็น 5 เทศบาล และ 7 องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งการปกครองเป็น 11 ตำบล 113 หมู่บ้าน

แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอหางดงมีหลายแห่ง ได้แก่ โครงการหลวงห้วยผักไผ่ (ทุ่งเริง) อยู่ที่บ้านแม่สะ ตำบลบ้านโปง มีกุหลาบหนูที่จะปลูกรุ่นทั้งปี และฝักรอยดชาโยเต้ ลูกผักไผ่ มะเขือม่วงก้านเขียว ถั่วแขก และมะระขาว เป็นต้น บ้านฉวายอยู่ถัดจากบ้านเหมืองกุง มีการผลิตไม้แกะสลักเพื่อจำหน่ายทั้งปลีกและส่ง ซึ่งมีชื่อเสียงในการทำผลิตภัณฑ์เลียนแบบของเก่า และหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเหมืองกุง มีผลิตภัณฑ์ที่สามารถแวะชมได้ คือ หม้อแกง หม้อน้ำ แจกันน้ำตั้น บ้านร้อยอันพันอย่าง เป็นต้น

ภาพที่ 4.3 บ้านร้อยอันพันอย่าง